

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби
статистики України

06.07.2018 № 128

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ
ОБСТЕЖЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ**

Київ – 2018

Державна служба статистики України

Відповідальний за випуск – директор департаменту статистики праці Сеник І. В.

Методологічні положення визначають методологію проведення обстеження робочої сили.

Методологічні положення призначені для використання працівниками органів державної статистики всіх рівнів, а також можуть бути корисними для міністерств, інших органів виконавчої влади, фахівців державних, громадських, наукових організацій та установ, інших зацікавлених користувачів.

Методологічні положення підготували фахівці департаменту статистики праці Державної служби статистики України:

Сеник І. В. – директор департаменту статистики праці;

Солоп А. В. – заступник директора департаменту - начальник відділу комплексних робіт;

Неверовська Л. А. – начальник відділу методології статистики ринку праці,

Самойленко О. С. – головний спеціаліст-економіст відділу методології статистики ринку праці.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Держстату (протокол від 11 травня 2018 року № 8).

Державна служба статистики України

- адреса: вул. Шота Руставелі 3, Київ, 01601
- телефон: (044) 287-24-22
- факс: (044) 235-37-39
- електронна пошта: office@ukrstat.gov.ua
- веб-сайт: www.ukrstat.gov.ua

Зміст

	Стор.
Передмова.....	4
I. Загальні положення.....	5
II. Методологічні та організаційні засади проведення обстеження робочої сили.....	7
1. Мета та основні характеристики.....	7
2. Звітно-статистична документація обстеження.....	8
3. Етапи формування вибірки.....	10
4. Процедури проведення опитування.....	13
5. Основні етапи обробки результатів обстеження.....	15
III. Поширення результатів обстеження, оцінювання якості та забезпечення конфіденційності інформації.....	17
1. Поширення даних обстеження.....	17
2. Оцінювання якості обстеження.....	18
3. Збереження конфіденційності інформації.....	19
Додаток 1. "Схема формування вибірки для базових вибіркових обстежень населення (домогосподарств) у 2019–2023 роках".....	20
Додаток 2. "Розподіл загальної кількості відібраних територіальних одиниць для проведення обстеження робочої сили".....	21
Додаток 3. "Схема проведення обстеження робочої сили".....	22
Список використаних джерел.....	23

Передмова

Методологічні положення обстеження робочої сили (далі – Методологічні положення) підготовлено з метою визначення програми, методологічних основ проведення робіт щодо збору, обробки та поширення інформації, отриманої за його результатами.

Вибіркове обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності (далі – обстеження ЕАН) було запроваджено в практику роботи органів державної статистики з 1995 року з метою реалізації Державної програми переходу України на міжнародну систему обліку і статистики, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.05.1993 № 326, та на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.1995 № 430-р. Упродовж 1995–1998 років воно проводилося один раз на рік. У цей період здійснювалося становлення його організаційних і методологічних засад.

Відповідно до Державної програми реформування державної статистики на період до 2002 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів від 27.06.1998 № 971, та наказу Держкомстату України від 22.02.1999 № 75 "Про впровадження щоквартальних обстежень домогосподарств з питань економічної активності населення" з 1999 року по 2003 рік зазначене обстеження проводилося щоквартально, а починаючи з 2004 року – щомісячно (накази Держкомстату України від 19.02.2003 № 40 та від 15.10.2003 № 344).

У жовтні 2013 року 19-та Міжнародна конференція статистиків праці (МКСП) прийняла Резолюцію щодо статистики трудової діяльності, зайнятості та недовикористання робочої сили (далі – Резолюція), яка є результатом перегляду та розширення раніше існуючих стандартів зі статистики економічно активного населення, зайнятості, безробіття та неповної зайнятості, які були прийняті на 13-й, 14-й, 16-й та 18-й МКСП та включає положення щодо статистичного вимірювання усіх форм трудової діяльності та недовикористання робочої сили. З урахуванням оновлених стандартів та положень законодавчої бази Європейського Союзу, зокрема Регламенту ЄС № 577/98 від 9 березня 1998 року про організацію обстеження робочої сили у Співтоваристві у 2018 році було внесено зміни до методології, організації та інструментарію обстеження ЕАН (далі – обстеження робочої сили).

Зазначені Методологічні положення передбачають короткий опис питань щодо формування вибіркової сукупності, оцінювання показників, розрахунку характеристик надійності основних показників робочої сили тощо.

Зазначений документ також містить інформацію про основні характеристики обстеження робочої сили (далі – ОРС), як державного статистичного спостереження (за видом, часом, критеріями відбору тощо), методологічні засади його проведення, порядок обробки, поширення результатів, оцінювання якості тощо.

Методологічні положення складаються зі змісту, передмови, трьох розділів, переліку використаних джерел і додатків.

I. Загальні положення

1. Ці Методологічні положення визначають методологію проведення ОРС. Вони ґрунтуються на нормах законів України "Про інформацію" [2], "Про державну статистику" [1], Положенні про Державну службу статистики України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 481, наказів Держкомстату від 29.12.2009 № 498 "Про затвердження структури плану статистичного спостереження та глосарія до нього" [10], від 30.11.2011 № 326 "Про політику Держкомстату у сфері захисту конфіденційної статистичної інформації" [8] та інших. У ході розробки або під час перегляду методології, що визначає принципи обробки та публікації даних, отриманих за результатами ОРС, здійснюється дотримання загальноновизнаних міжнародних стандартів. Сучасні міжнародні рекомендації зі статистики праці викладені у Конвенції МОП № 160 "Про статистику праці" [5], Рекомендаціях МОП № 170 1985 [7] та окремих резолюціях міжнародних конференцій статистиків праці.

2. Україна, як і кожна країна, яка ратифікувала Конвенцію МОП 1985 р. № 160 "Про статистику праці" (далі – Конвенція), зобов'язана регулярно збирати, здійснювати обробку та публікацію основних статистичних даних з праці, зокрема щодо робочої сили й окремих форм трудової діяльності, зайнятого та безробітного населення тощо.

3. Вищезазначене обстеження – це державне статистичне спостереження "Обстеження робочої сили". Його результати призначені для інформування користувачів щодо обсягів та змін пропозиції робочої сили на ринку праці України, аналізу тенденцій розвитку його кон'юнктури. Критерії визначення основних показників відповідають рекомендаціям Міжнародної організації праці (МОП) та стандартам, прийнятим у статистичній практиці країн Євросоюзу.

4. Дані ОРС, зокрема щодо робочої сили, зайнятості та безробіття тощо використовуються для аналізу соціально-економічної ситуації в країні, здійснення розрахунків відповідних макроекономічних показників, міжнародних порівнянь, забезпечення вимог спеціального стандарту поширення даних, розробленого МВФ, моніторингу ефективності реалізації державної політики на ринку праці та розробки й оцінки виконання державних програм зайнятості та програм соціально-економічного розвитку тощо.

5. Основними користувачами інформації щодо показників, отриманих за результатами ОРС є органи державної влади всіх рівнів, органи місцевого самоврядування, організації профспілок та роботодавців, наукові, громадські й міжнародні організації, представники засобів масової інформації, студенти та інші фізичні особи.

6. Для цілей цих Методологічних положень терміни вживаються у значеннях, визначених глосарієм до плану статистичного спостереження [10], викладених у Статистичному словнику [11], а також у значеннях:

1) вибірка багатоступенева – вибірка, процес формування якої відбувається в кілька послідовних ступенів (етапів): на першому ступені з основи вибірки відбираються певні відносно великі одиниці; на другому ступені в середині кожної відібраної на першому ступені одиниці формується своя основа вибірки, з якої відбираються свої одиниці й так далі за кількістю ступенів відбору.

2) вибіркове обстеження населення (домогосподарств) – науково обґрунтований вид несучільного спостереження, при якому обстежуються не всі одиниці сукупності, а лише певним чином відібрана їх частина, а одиницею спостереження є особа чи домогосподарство.

3) вторинна територіальна одиниця вибірки (ВТОВ) – територіальна одиниця, яка відібрана на другому ступені формування територіальної вибірки при застосуванні багатоступеневого територіального відбору.

4) домогосподарство – сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують і витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати у родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких з цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи.

5) інституційні установи – це дитячі будинки, загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів, монастирі, казарми, установи виконання покарань тощо.

6) колективні домогосподарства – групи осіб, які постійно проживають в інституційних закладах, підпорядковані загальним правилам і зазвичай об'єднані загальною метою та спільним харчуванням.

7) первинна територіальна одиниця вибірки (ПТОВ) – територіальна одиниця, яка відібрана на першому ступені формування територіальної вибірки при застосуванні багатоступеневого територіального відбору.

8) фахівець з інтерв'ювання – штатний працівник територіального органу державної статистики, який здійснює опитування респондентів відповідно до програм вибіркових обстежень населення (домогосподарств).

II. Методологічні та організаційні засади проведення обстеження робочої сили

1. Мета й основні характеристики

1. Метою проведення ОРС є отримання даних щодо складу та структури робочої сили, вимірювання обсягів зайнятості населення та напрямів діяльності населення, а також визначення рівня безробіття населення.

2. Результатом проведення ОРС є узагальнена інформація щодо кількості робочої сили, зайнятого населення та безробітних (за методологією МОП), осіб, які не входять до складу робочої сили, потенційної та недовикористаної робочої сили за демографічними та соціально-економічними характеристиками (статтю, віковими групами, освітою, статусами зайнятості, видами економічної діяльності, причинами і тривалістю незайнятості тощо), а також визначення відповідних відносних показників як у цілому по країні, так і в розрізі регіонів.

3. Поняття та визначення основних показників робочої сили й окремих форм трудової діяльності, а також методологія їх аналізу, викладені у Методологічних положеннях щодо класифікації та аналізу робочої сили й окремих форм трудової діяльності, затверджених наказом Держстату від 27.01.2017 № 22.

4. Основними принципами проведення обстеження є:

1) використання єдиних методологічних підходів, які відповідають міжнародним стандартам;

2) отримання надійної інформації на державному та регіональному рівнях;

3) забезпечення співставності у динаміці даних щодо показників, отриманих за результатами обстеження.

5. ОРС має такі характеристики:

вид спостереження:

за ступенем охоплення одиниць: несуцільне вибіркове;

за часом реєстрації даних: поточне;

організаційна форма спостереження: спеціально організоване статистичне спостереження – опитування;

спосіб спостереження: опитування (експедиційний спосіб);

одиниця спостереження: домогосподарство, фізична особа;

звітна (облікова) одиниця (респондент державного статистичного спостереження): фізична особа;

органи, які здійснюють спостереження: органи державної статистики;

місце проведення спостереження: усі регіони згідно з територіальним

розміщенням мереж респондентів для проведення обстеження робочої сили у міських поселеннях і сільській місцевості;

національні, статистичні класифікатори, що використовують при проведенні спостереження: Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), Класифікатор професій (КП), Класифікація країн світу (КС), Міжнародна класифікація статусу в занятості, Міжнародна стандартна класифікація освіти.

2. Звітно-статистична документація обстеження

1. ОРС проводять із використанням таких статистичних формулярів:

Форма № 1-ОРС "Анкета домогосподарства";

Форма № 2-ОРС "Анкета обстеження робочої сили".

2. Форма № 1-ОРС є важливим організаційним інструментом, що дозволяє отримати дані про соціальні характеристики респондентів та організувати їх актуалізацію впродовж усього терміну опитування відібраних домогосподарств.

3. Форма № 1-ОРС уключає титульну сторінку та три розділи. Титульна сторінка містить кодову частину, інформацію про номер анкети, участь домогосподарства в обстеженні, наявність змін у його складі та окремих соціально-демографічних характеристиках його членів тощо.

4. На основі розділу I "Загальні відомості про членів домогосподарства" отримується інформація щодо соціально-демографічних характеристик членів домогосподарства (стать, дата народження, сімейний стан, освіта, громадянство тощо), їх соціального статусу, виду пенсії, причин змін у складі домогосподарства.

5. Розділ II "Зміни в сімейному стані, громадянстві, освіті, професії, виді пенсії, соціальному статусі членів домогосподарства" передбачає заповнення інформації щодо змін у сімейному стану, громадянстві, освіті, професії, виді пенсії, соціальному статусі членів домогосподарства при повторному відвідуванні домогосподарства.

6. За допомогою розділу III "Участь членів домогосподарства в обстеженні" збирається інформація про участь чи неучасть (за причинами) членів домогосподарства в обстеженні. Крім того, анкета містить коди варіантів відповідей до анкети, що полегшує роботу з формою.

7. Форма № 2-ОРС "Анкета обстеження робочої сили" заповнюється на членів домогосподарства віком 15 років і старше.

8. Форма № 2-ОРС уключає титульну сторінку та три розділи. На титульній сторінці форми № 2-ОРС заповнюється інформація щодо тижня, під час якого здійснюється спостереження (рік, місяць (словами), число його початку та закінчення), відомості про респондента (№ респондента в межах домогосподарства, черговий номер опитування та період попереднього опитування).

9. На основі запитань розділу I "Визначення належності респондентів до зайнятого населення" отримується інформація щодо наявності у респондентів будь-якої оплачуваної роботи або прибуткового заняття, що дозволяє їх класифікувати як зайняте населення.

10. Розділ II "Характеристики зайнятого населення" передбачає отримання характеристик щодо їх основної роботи, а саме: статусу зайнятості, соціальної захищеності (сплата внесків до фондів соціального страхування, право на оплачувану відпустку, оплата лікарняного, тощо), розміру підприємств, установ, організацій за кількістю працюючих, місцезнаходження роботи, виду діяльності підприємства, установи, організації, власної справи, професії (заняття), наявності додаткової роботи, тривалості робочого часу тощо..

11. За допомогою запитань розділу III "Характеристики незайнятого та безробітного населення" визначається приналежність незайнятого населення до безробітного населення чи осіб, які не входять до складу робочої сили та отримуються їх основні характеристики. Зокрема, розділ містить запитання про пошук роботи, спосіб та його тривалість, готовність приступити до роботи, причину та тривалість незайнятості, наявність реєстрації в державній службі зайнятості, відомості щодо останнього місця роботи, проходження навчання впродовж останніх чотирьох тижнів та членство у профспілкових організаціях тощо. Крім того, розділ уміщує запитання для вивчення активності респондентів на ринку праці за рік до обстеження, зокрема стосовно їх соціального статусу, статусу в зайнятості, виду діяльності підприємства, власної справи тощо.

12. Наприкінці форми № 2-ОРС передбачено запитання про хід інтерв'ю, на які фахівець з інтерв'ювання відповідає після завершення опитування респондента, а саме щодо способу отримання інформації (при безпосередньому опитуванні респондента чи зі слів одного з членів домогосподарства), тривалості проведення інтерв'ю та ступеня відвертості відповідей респондента.

3. Етапи формування вибірки

1. Основними принципами, покладеними в основу вибіркової сукупності, є: рівне представлення всіх регіонів України, населення міської та сільської місцевості віком 15 років та старше, забезпечення динаміки та надійності основних показників, мінімізація звітного навантаження на респондентів.

2. Оскільки ОРС входить до складу обстежень домогосподарств, що проводять органи державної статистики, використовуючи єдину мережу фахівців з інтерв'ювання, які, крім зазначеного обстеження, задіяні в проведенні обстежень умов життя домогосподарств та сільськогосподарської діяльності, в дизайні вибірки ОРС також враховується принцип рівномірності навантаження на фахівців з інтерв'ювання.

3. Вибірка здійснюється із застосуванням процедури стратифікованого багатоступеневого відбору. Загальна схема формування вибіркової сукупності домогосподарств на 2019–2023 роки наведена в додатку 1.

4. При формуванні територіальної вибірки були виключені населені пункти, розташовані в зоні відчуження (І зона) та в зоні безумовного (обов'язкового) відселення (ІІ зона) на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Крім того, з територіальної вибірки виключена тимчасово окупована територія Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частина зони тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях (до 18.01.2018 – зона проведення антитерористичної операції) [3].

4. Стратифікація генеральної сукупності здійснюється з метою адекватного відображення у вибірці основних особливостей адміністративно-територіального поділу України, а також для забезпечення відбору з більш однорідних за основними характеристиками груп домогосподарств. Відповідно до цього при формуванні вибірки виділяються страти, які в межах кожного регіону відповідають містам та міськрадам з кількістю населення 100 тис. осіб і більше (далі – страта "великі міста" регіону), містам, селищам міського типу, міськрадам та селищним радам з кількістю населення менше 100 тис. осіб (далі – страта "малі міста" регіону) та адміністративним районам сільської місцевості (далі – страти "райони" регіону). Розподіл обсягу вибірки за стратами здійснюється з урахуванням їх розміру (кількості населення в них) та необхідності забезпечення певного рівня надійності основних показників.

5. На цьому етапі побудови вибірки здійснюється формування основи вибірки та відбір первинних територіальних одиниць вибірки (ПТОВ) по міських поселеннях та у сільській місцевості.

6. По міських поселеннях формування основи вибірки та відбір ПТОВ для проведення ОРС здійснюється в межах кожної страти "великі міста" та "малі міста" регіону окремо. При цьому як територіальні одиниці для відбору приймаються міста, селища міського типу, міські та селищні ради. Відбір ПТОВ у межах страти "великі міста" здійснюється з імовірністю, рівною одиниці (тобто до вибірки включаються всі міста та міськради з чисельністю 100 тисяч і більше осіб без відбору). Відбір ПТОВ у межах страти "малі міста" здійснюється на основі механізму випадкового відбору з імовірністю, пропорційною розміру кількості населення ПТОВ. Упорядкування територіальних одиниць у стратах "малі міста" кожного регіону окремо, здійснюється за зменшенням їх розміру. Це підвищує репрезентативність територіальної вибірки в аспекті представлення в ній різних за розміром малих міст.

7. У сільській місцевості формування основи територіальної вибірки та відбір ПТОВ для проведення зазначеного обстеження здійснюється в межах кожної страти "райони", сформованої по сільській місцевості регіонів. При цьому як ПТОВ приймаються окремі сільські населені пункти або їх групи, сформовані з урахуванням умови перевищення встановленої мінімальної загальної кількості домогосподарств у ПТОВ (наприклад, у 2019–2023 роках – 450 домогосподарств).

8. Відбір ПТОВ у сільській місцевості в межах кожної страти здійснюється на основі механізму випадкового відбору з імовірністю, пропорційною розміру ПТОВ за кількістю домогосподарств.

9. Другим етапом процедури формування вибіркової сукупності домогосподарств у міських поселеннях є формування та відбір вторинних територіальних одиниць вибірки (ВТОВ). Формування та відбір ВТОВ здійснюється на регіональному рівні в межах кожної відібраної у міських поселеннях ПТОВ один раз на весь п'ятирічний строк дії територіальної вибірки.

10. Відбір ВТОВ здійснюється на основі механізму випадкового відбору з імовірністю, пропорційною розміру (кількості населення). Розподіл загальної кількості ВТОВ по міських поселеннях і ПТОВ у сільській місцевості для проведення ОРС у 2019–2023 роках наведено у додатку 2.

11. На останньому етапі формування вибірки здійснюється відбір домогосподарств, у яких проживають особи віком 15 років і старше. Для цього по кожній ВТОВ у міських поселеннях та по кожній ПТОВ у сільській місцевості формується основа вибірки – списки адрес домогосподарств.

12. Домогосподарства для ОРС відбираються з основи вибірки з використанням процедури систематичного відбору та з одночасним формуванням ротаційних груп відповідно до схеми ротації домогосподарств у вибірці.

13. Щорічно у терміни, максимально наближені до початку процедур відбору, проводиться актуалізація складених списків адрес домогосподарств. Проведення актуалізації зумовлено необхідністю забезпечення мінімізації негативного впливу змін, які відбулися з часу складання списків або останньої їхньої актуалізації. До цієї роботи залучаються фахівці з інтерв'ювання, які є штатними працівниками територіальних органів Держстату. За результатами актуалізації здійснюється оновлення списків адрес домогосподарств на наступний звітний рік.

14. Кожне відібране домогосподарство представляє чітко визначену кількість домогосподарств генеральної сукупності, що забезпечує репрезентативність вибірки. Заміна відібраних домогосподарств під час проведення обстежень (у разі відмови домогосподарства брати участь у ньому) не допускається, оскільки це порушує принцип випадковості відбору і, відповідно, принцип репрезентативності вибірки. Залежно від типу місцевості фахівці з інтерв'ювання мають різні рівні навантажень у місяць, зокрема, у 2019–2023 роках серед великих та малих міст кожний такий працівник проводить ОРС у 24 (в м. Києві – 32) домогосподарствах, у сільській місцевості – 12 домогосподарствах.

15. Проведення обстеження робочої сили передбачає застосування спеціальної процедури – ротації домогосподарств, тобто їх планової заміни за спеціально визначеною схемою. Використання схеми ротації домогосподарств у вибірці забезпечує оновлення вибіркової сукупності для кожного з періодів спостереження та одночасно дає можливість зберегти певну її частину незмінною, що дозволяє підвищити рівень надійності порівнянь показників у динаміці.

16. Згідно зі встановленою схемою ротації кожне домогосподарство обстежується 4 рази, а саме: опитується впродовж двох кварталів (у відповідних місяцях кварталу), потім перерва два квартали, після чого ще два квартали обстежується (у відповідних місяцях). Кожна ротаційна група розподіляється на підгрупи домогосподарств за місяцями кварталу, які обстежуються так: опитується один місяць, потім перерва два місяці, знову обстежуються один місяць, перерва вісім місяців, опитування один місяць, перерва два місяці, після чого знову опитування один місяць. Таким чином, домогосподарство знаходиться у вибірці 18 місяців.

17. Згідно з вимогами до формування вибірових сукупностей для проведення органами державної статистики вибірових обстежень населення (домогосподарств) у 2019–2023 роках та кількістю фахівців з інтерв'ювання, на одного такого працівника у міських поселеннях приходиться дві ВТОВ, а в сільській місцевості – одна ПТОВ.

18. На кожний місяць відбирається 4 ротаційні підгрупи, які формуються з різною кількістю відібраних домогосподарств залежно від типу місцевості, зокрема у 2019–2023 роках:

у великих та малих містах до кожної ротаційної підгрупи відбирається по 3 домогосподарства; а у м. Києві – 4 домогосподарства;

у сільській місцевості – по 3 домогосподарства.

19. Формування вибіркової сукупності домогосподарств обстеження робочої сили на 2019–2023 роки здійснюється відповідно до Методики формування вибірових сукупностей для проведення у 2019–2023 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості, затвердженої наказом Держстату від 01.03.2018 № 39 [15].

4. Процедури проведення опитування

1. ОРС проводиться щомісячно за місцем постійного проживання населення фахівцями з інтерв'ювання шляхом безпосереднього відвідування відібраних домогосподарств. Опитуванню за програмою обстеження підлягають усі особи у віці 15 років і старше, які проживають у відібраних домогосподарствах.

2. Крім обмежень щодо охоплення адміністративно-територіальних одиниць та окремих категорій населення, передбачених дизайном вибірки, також не підлягають опитуванню:

1) домогосподарства, у яких проживають саодинокі особи, що мають явні розумові чи інші відхилення, через що неспроможні надати об'єктивну інформацію, необхідну для заповнення анкет;

2) особи, які належать до таких категорій:

студенти й учні (денної форми навчання) всіх навчальних закладів, які проживають в іншій місцевості та підлягають опитуванню за місцем їхнього навчання;

особи, які перебувають на військовій строковій службі (включаючи осіб, які служать за контрактом), та особи, які перебувають в інституційних закладах (казармах, місцях позбавлення волі, закритих лікувальних закладах тощо);

особи, які в період відвідування домогосподарства були тимчасово відсутні та їхнього повернення не очікують упродовж наступних 12 місяців.

3. До звітного періоду належить тиждень, що включає 15 число місяця (з понеділка по неділю). Усі запитання обстеження робочої сили стосуються цього тижня. Опитування проводиться з урахуванням норм чинного законодавства з

питань захисту персональних даних. Опитування розпочинається з тижня, який є наступним після звітнього періоду, та триває 15 днів.

4. З метою зменшення навантаження на респондентів обстеження робочої сили проводиться таким чином:

під час першого відвідування домогосподарства щодо всіх його членів отримуються відомості про їх соціально-демографічні характеристики, а щодо осіб 15 років і старше – також про їх стан на ринку праці, зокрема зайнятість чи незайнятість у певний період часу (обстежуваний тиждень). Інтерв'ю з респондентами проходить за повним переліком запитань згідно з логікою переходів в анкетах за формами № 1-ОРС та № 2-ОРС;

у ході інших раундів обстеження по домогосподарствах, які опитуються повторно, фіксується лише інформація про зміни у складі домогосподарства та освіти, сімейному стані, громадянстві, професії згідно з дипломом (посвідчення), виді пенсії, соціальному статусі членів домогосподарства. Також особи віком 15 років і старше, які не змінили свій статус зайнятості та інші характеристики, порівняно з попереднім раундом обстеження, опитуються за скороченим переліком запитань.

5. Заповнені статистичні формуляри за формами № 1-ОРС, № 2-ОРС перевіряють фахівці з інтерв'ювання та щомісячно протягом 3 днів після завершення опитування, передають відповідним підрозділам територіальних органів Держстату. Процедури проведення опитування населення (домогосподарств), детально описано у вказівках для фахівця з інтерв'ювання щодо організації та методології проведення ОРС.

5. Основні етапи обробки результатів обстеження

1. Обробка результатів ОРС здійснюється відповідно до технологічної програми державних статистичних спостережень на територіальному та державному рівнях.

2. Після отримання анкет на територіальному рівні здійснюються такі роботи:

- контроль повноти та правильності заповнення статистичних формулярів; кодування інформації;
- введення даних у ПЕОМ за допомогою програмного забезпечення з одночасним проведенням арифметичного та логічного контролів;
- формування бази даних по регіону та її логічний контроль;
- побудова окремих вихідних таблиць;
- передача файлів первинних даних для подальшої обробки на державному рівні.

3. На державному рівні проводиться:

- узагальнення та логічний контроль бази даних обстеження;

побудова окремих вихідних таблиць;
розрахунок вагових коефіцієнтів для поширення результатів на генеральну сукупність та розрахунок на їх основі оцінок показників;
розрахунок характеристик надійності оцінок показників;
побудова таблиць для публікацій і аналітичних матеріалів.

4. Основою розрахунку оцінок показників, що отримуються за результатами ОРС, виступає метод поширення вибірових даних, отриманих за відповідями респондентів віком 15 років і старше, на генеральну сукупність – населення України відповідного віку.

5. Для науково обґрунтованого поширення результатів зазначеного обстеження розраховується система статистичних ваг. Статистичні ваги призначені для врахування при оцінюванні показників імовірності включення домогосподарств до вибірки, фактичних рівнів їх відмов та відмов окремих осіб від участі в обстеженні, узгодження результатів обстеження із зовнішньою інформацією, зокрема з даними демографічної статистики щодо кількості та статево-вікової структури населення.

6. На якість результатів ОРС впливають відмови домогосподарств і осіб від обстеження. Це явище призводить до викривлення параметрів вибіркової сукупності порівняно з параметрами генеральної сукупності. Зокрема, це може відбуватися наприклад, якщо під час обстеження населення у вибірці спостерігається надлишок представників старших вікових груп обох статей і не вистачає представників молодших вікових груп, серед яких кількість відмов значно вища і, крім того, яких важче застати вдома. Якщо не враховувати ці викривлення, то, відповідно, всі характеристики домогосподарств будуть зміщені в бік домогосподарств, що включають осіб старшого та похилого віку або складаються лише з таких осіб. Особливо це стосується територій зі значними рівнями відмов.

7. Одним з найбільш розповсюджених і теоретично обґрунтованих методів урахування випадків недержання відповідей при обробці даних вибірових обстежень є коригування статистичних ваг, сутність якого полягає в завищенні ваг одиниць, які мають характеристики, аналогічні характеристикам одиниць, що не були обстежені. Зазначена процедура також застосовується для узгодження результатів вибіркового обстеження з наявною додатковою інформацією щодо певних характеристик генеральної сукупності.

8. Доцільність узгодження результатів обстеження із зовнішньою інформацією зумовлюється такими обставинами:

оцінки показників за результатами вибіркового обстеження завжди характеризуються певною похибкою, джерелами якої є несуцільність обстеження (похибка вибірки) і наявність так званих невибірових похибок;

вибіркове обстеження населення не може забезпечити оцінки певних характеристик генеральної сукупності, наприклад оцінки загальної кількості населення або загальної кількості домогосподарств. Хоча ці оцінки й отримуються за результатами обстеження, вони відображають головним чином параметри, що були закладені під час формування вибірки;

основні характеристики генеральної сукупності змінюються у часі й відповідно окремі з них на момент завершення обробки даних обстеження дещо відрізняються від таких, якими вони були під час організації обстеження.

9. Статистико-математичні методи, що застосовуються в теперішній час для коригування системи статистичних ваг з метою узгодження результатів обстежень з додатковою інформацією, мають загальну назву методів калібрації. Окремим спрощеним варіантом калібрації є метод постстратифікації, який застосовується у випадку, коли наявні надійні зовнішні дані по певних стратах (комірках) генеральної сукупності, які охоплюють усю сукупність і не перетинаються.

10. Для постстратифікації статистичних ваг в ОРС використовуються насамперед дані демографічної статистики щодо кількості, розміщення та статево-вікової структури населення. Детальний опис методу розрахунку системи ваг викладено в Методиці розрахунку системи статистичних ваг для поширення результатів вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності (обстеження робочої сили) на генеральну сукупність, затвердженій наказом Держстату України від 29.12.2017 № 339.

11. Також при проведенні вибірових обстежень для правильної інтерпретації їх результатів, контролю оптимальності дизайну вибірки та статистичної ефективності окремих етапів обробки даних вирішальне значення має інформація щодо надійності оцінювання показників для генеральної сукупності. Оцінка показника, надійність якої є недостатньою, не може бути використана для аналізу процесів та явищ.

12. З метою визначення характеристик надійності ОРС використовується так званий метод збалансованих реплікацій, який дозволяє за результатами вибіркового обстеження розрахувати величину дисперсії вибірових оцінок для будь-якого дизайну вибірки та для будь-якого типу показника. Цей метод дозволяє ефективно використовувати первинні дані обстеження, статистичні ваги обстежених одиниць і дизайн вибірки. Метод реалізований у статистичному програмному пакеті "WesVarPC", який у цілому гармонізований з програмним пакетом "SPSS".

13. Для визначення якості оцінок показників, що отримані за результатами ОРС, застосовуються характеристики точності (надійності): стандартна та гранична похибки вибірки, коефіцієнт варіації. Похибка вибірки визначає межі довірчих інтервалів можливих значень показника за даними вибіркового

обстеження. Коефіцієнт варіації (CV) використовується як показник придатності даних для аналізу. Оцінка показника, для якого коефіцієнт варіації перевищує 50% не може бути використана при аналізі результатів обстеження.

14. Для абсолютних і відносних значень показників розраховують характеристики їх надійності за статтю, місцем проживання, віковими групами, рівнем освіти по Україні та окремо по регіонах.

15. Методи визначення надійності оцінок показників детально викладено в Методиці розрахунку характеристик надійності оцінювання показників за результатами обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності, затвердженій наказом Держкомстату України від 29.12.2006 № 639.

Схема проведення обстеження робочої сили наведена у додатку 3.

III. Поширення результатів обстеження, оцінювання якості та забезпечення конфіденційності інформації

1. Поширення даних обстеження

1. Відповідно до Закону України "Про державну статистику" [1] поширення статистичної інформації, отриманої за результатами державних статистичних спостережень, здійснюється у зведеному знеособленому вигляді.

2. З метою забезпечення вільного та одночасного доступу користувачів узагальнена статистична інформація за результатами державного статистичного спостереження "Обстеження робочої сили" оприлюднюється у статистичних продуктах (експрес-випуски, статистична інформація, статистичні збірники тощо) на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) та його територіальних органів у терміни, визначені планом державних статистичних спостережень на відповідний рік.

Інформація розміщується в електронних форматах (*.doc, *.xls, *.pdf) у підрозділі "Ринок праці" таких розділів сайту: "Експрес-випуски", "Статистична інформація", "Публікації".

3. Показники, передбачені Спеціальним стандартом поширення даних Міжнародного Валютного Фонду, оприлюднюються як на веб-сайті Держстату (розділ "Спеціальний стандарт поширення даних МВФ"), так і на веб-сайті Міжнародного валютного фонду: (<http://www.imf.org>).

4. Крім того, інформацію за результатами обстеження робочої сили Держстат надає:

за запитом користувачів статистичної інформації у порядку та на умовах, визначених чинним законодавством;

відповідно до угод щодо взаємообміну інформаційними ресурсами між Держстатом та іншими державними органами, установами, організаціями;

міжнародним організаціям і статистичним службам інших країн за запитами.

5. У разі проведення позачергового перегляду даних щодо показників обстеження робочої сили та їх характеристик за попередні періоди, повідомлення про це та переглянуті дані розміщуються на веб-сайті Держстату (розділи "До уваги користувачів" та "Статистична інформація").

2. Оцінювання якості обстеження

1. Процес оцінювання якості обстеження робочої сили реалізується на всіх його етапах, а саме під час:

розрахунку змінних параметрів визначаються межі для оцінювання якості оцінок показників;

вибору методу збирання даних;

розроблення дизайну вибірки проводиться розрахунок оптимальних обсягів вибірки для надійного оцінювання певних показників, зокрема рівня безробіття та рівня зайнятості населення;

завершення збирання даних здійснюється оцінювання якості даних, за результатами реалізації контрольних процедур;

узагальнення інформації визначається рівень надійності оцінок показників.

2. Також відповідно до міжнародної практики запроваджено постійну систему контролю якості первинної інформації ОРС через здійснення перевірки роботи фахівців з інтерв'ювання, які проводять опитування населення. Під час приймання анкет щомісяця здійснюється базовий контроль роботи фахівця з інтерв'ювання, який полягає у перевірці якості їх заповнення, своєчасності подання. Заповнені анкети перевіряють на повноту та логічну узгодженість, наявність однакових тенденцій у відповідях різних респондентів, опитаних одним і тим же фахівцем з інтерв'ювання, та логічну їх обґрунтованість. Також фіксують випадкові та систематичні помилки та оцінюють рівень участі домогосподарств по кожному фахівцю з інтерв'ювання.

3. Результати базового контролю використовують для внесення відповідних виправлень до первинних даних обстеження. Вони також можуть бути підставою для додаткового навчання фахівців з інтерв'ювання або проведення цілеспрямованого контролю їх роботи. Крім того, раз на 2 роки проводиться плановий контроль роботи кожного фахівця з інтерв'ювання щодо оцінки його професійних знань, дотримання вимог щодо контакту з домогосподарством, порядку проведення опитування респондента та заповнення анкет тощо. У разі виникнення підозри у фальсифікації фахівцем з інтерв'ювання даних обстеження або наявності значної кількості помилок здійснюється цілеспрямований контроль його роботи.

4. Перевірка роботи фахівців з інтерв'ювання проводиться відповідно до Методики організації контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання, затвердженої наказом Держкомстату від 18.07.2006 № 335 (у редакції наказу Держкомстату від 29.12.2008 № 525) та Порядку здійснення контролю роботи фахівців з інтерв'ювання з проведення вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності, затвердженого наказом Держстату від 15.08.2014 № 237.

5. Для контролю за якістю ОРС готується стандартний звіт з якості. Для оцінюванні якості ОРС використовуються критерії якості Європейської статистичної системи (ЄСС). Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів конкретного циклу обстеження, а визначається його методологією, процедурами обробки даних та методами вимірювання якості результатів. Результати оцінки якості державного спостереження є основою для розробки напрямів його вдосконалення.

3. Збереження конфіденційності інформації

1. Необхідність дотримання принципу конфіденційності статистичної інформації визначено статтями 17 і 21 Закону України "Про державну статистику" та статтею 21 Закону України "Про інформацію".

2. Для забезпечення встановлених національним і міжнародним законодавством гарантій перед респондентами щодо результатів ОРС реалізуються такі заходи з метою забезпечення конфіденційності статистичної інформації:

первинні дані, отримані органами державної статистики від респондентів у ході проведення обстеження, використовуються виключно для статистичних цілей;

інформація, отримана за результатами обстеження, надається користувачам у зведеному знеособленому вигляді;

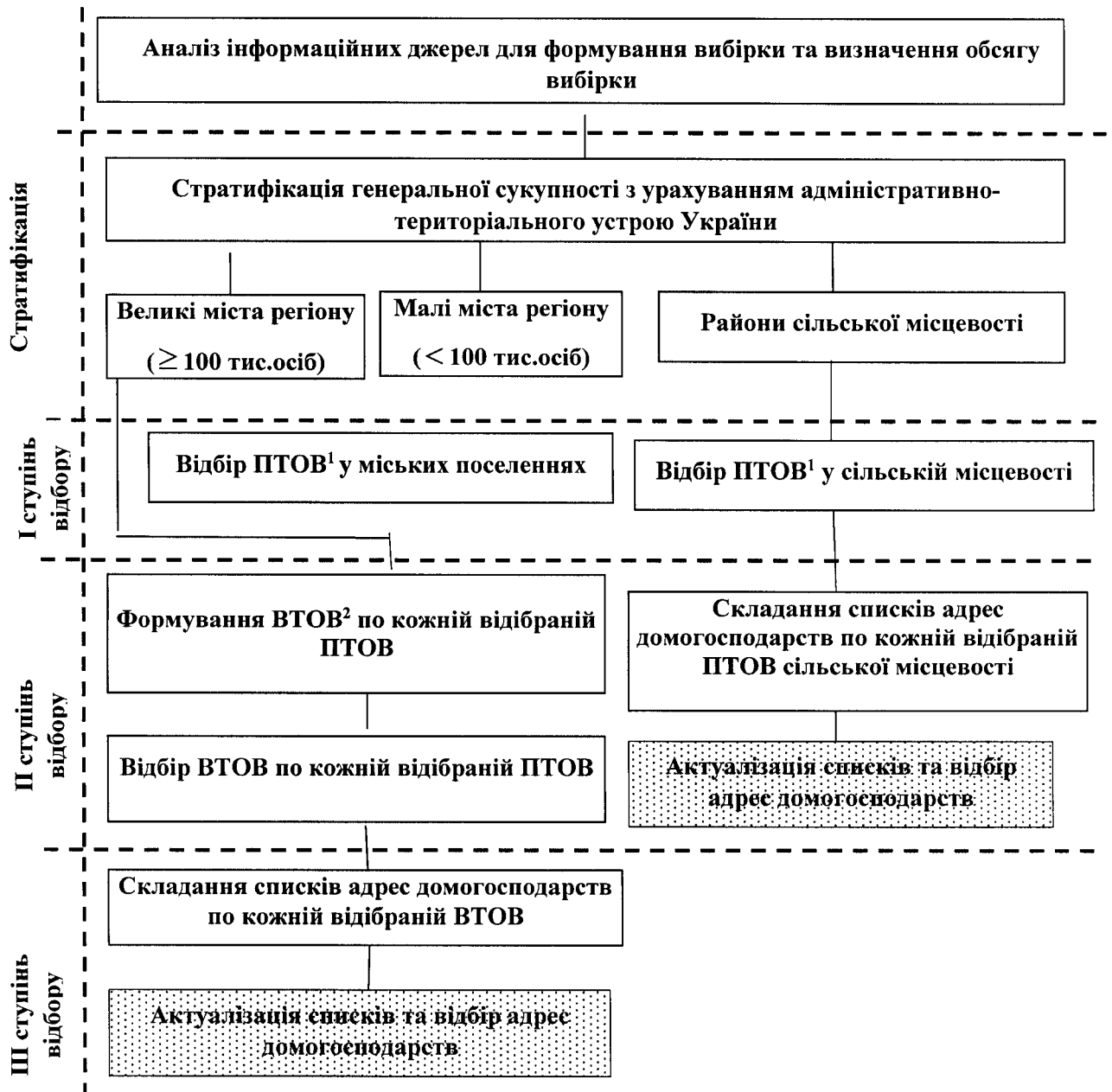
в окремих випадках, якщо є ризик розкриття конфіденційних (первинних) даних, статистична інформація, отримана в ході спостереження, не розповсюджується. Зокрема, це стосується мікроданих обстеження, де міститься інформація про конкретного респондента (особу чи домогосподарство).

Директор департаменту
статистики праці Держстату

І. СЕНИК

Схема формування вибірки для базових вибіркових обстежень населення (домогосподарств) у 2019–2023 роках

Примітка. Сірим кольором виділена частина робіт, яка змінюється щорічно, а білим – частина робіт, яка здійснюється один раз на п'ять років.

¹ПТОВ – первинні територіальні одиниці вибірки: у міських поселеннях – міста та селища міського типу, у сільській місцевості – населені пункти або групи населених пунктів;

²ВТОВ – вторинні територіальні одиниці вибірки: у міських поселеннях – виборча ділянка або група виборчих ділянок.

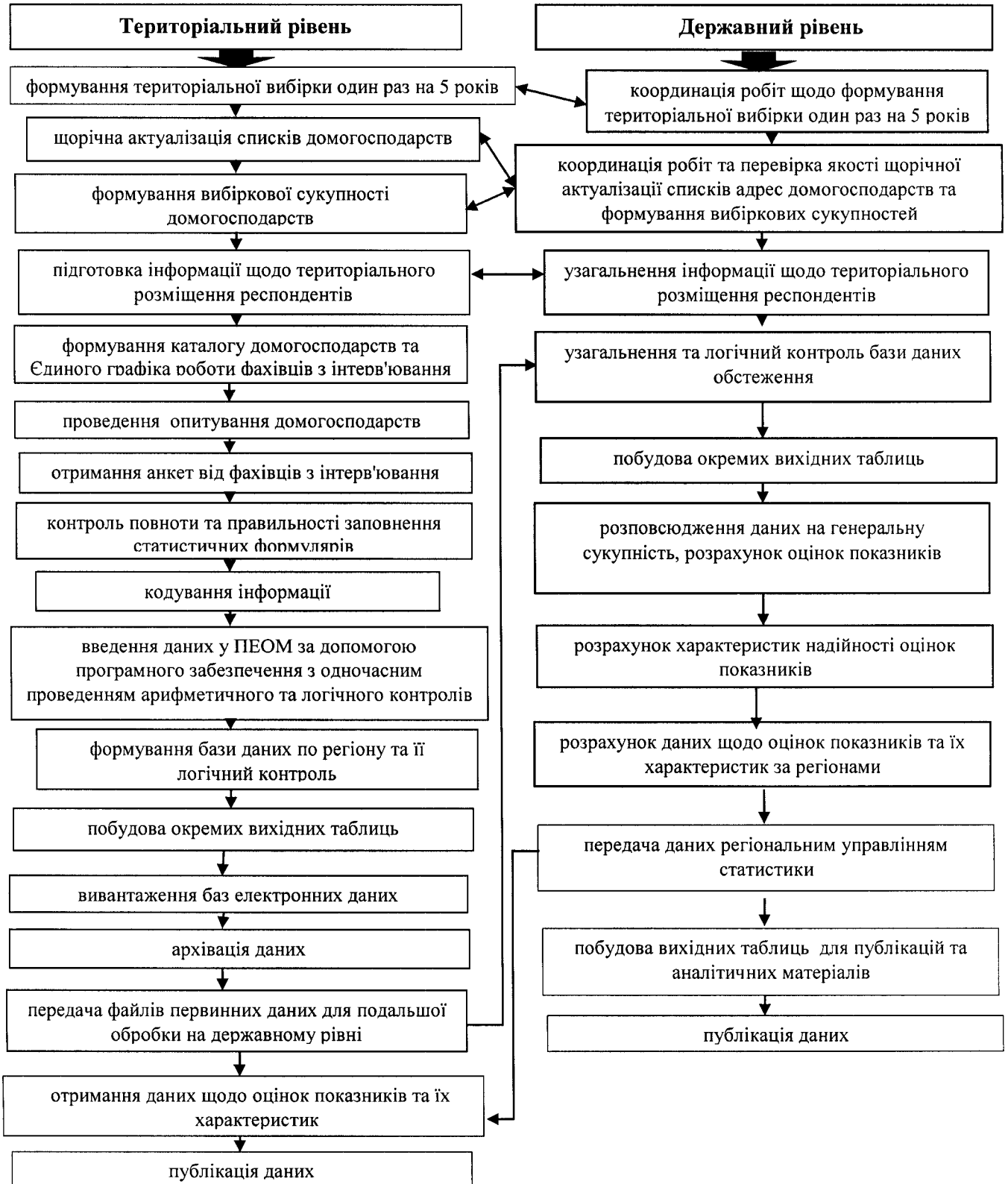
Додаток 2
до Методологічних положень
(пункт 10 підрозділу 3 розділу II)

**Розподіл загальної кількості відібраних територіальних одиниць
для проведення обстеження робочої сили в 2019-2023 роках**

	Кількість ВТОВ у міських поселеннях, усього	Утому числі у		Кількість ПТОВ у сільській місцевості, усього
		великих містах	малих містах	
Україна	750	378	372	556
Вінницька	24	12	12	28
Волинська	24	6	18	23
Дніпропетровська	54	42	12	28
Донецька	40	14	26	14
Житомирська	22	10	12	25
Закарпатська	16	6	10	20
Запорізька	36	20	16	25
Івано-Франківська	22	6	16	19
Київська	38	6	32	27
Кіровоградська	26	14	12	23
Луганська	44	6	38	16
Львівська	28	12	16	28
Миколаївська	32	16	16	22
Одеська	38	26	12	31
Полтавська	24	14	10	28
Рівненська	16	6	10	19
Сумська	24	14	10	20
Тернопільська	16	8	8	21
Харківська	50	30	20	30
Херсонська	30	12	18	27
Хмельницька	20	8	12	21
Черкаська	24	12	12	21
Чернівецька	16	8	8	15
Чернігівська	26	10	16	25
м. Київ (міськрада)	60	60	х	х

Додаток 3
до Методологічних положень
(пункт 15 підрозділу 5 розділу II)

Схема проведення обстеження робочої сили

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державну статистику" (зі змінами і доповненнями) № 2657-XI від 2 жовтня 1992 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
2. Закон України "Про інформацію" (у редакції Закону України № 5029-VI від 13 січня 2011 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
3. Закон України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях" № 2268-VIII від 18 січня 2018 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>
4. Указ Президента України від 06.04.2011 № 396/2011 "Про Державну службу статистики України". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/396/2011>
5. Конвенція МОП № 160 "Про статистику праці". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_055
6. Постанова Ради ЄЕС № 577/98 від 09.03.1998. Про організацію проведення вибіркового обстеження з питань економічної активності населення у країнах Співдружності.
7. Рекомендації МОП зі статистики праці № 170 1985р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_279
8. Політика Держкомстату у сфері захисту конфіденційної статистичної інформації, затверджена наказом Держкомстату від 30.11.2011 № 326. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/normdoc/2011/326.zip>
9. Вибіркове спостереження: Термінологічний словник – К.: НТК статистичних досліджень, 2004. – 140 с.
10. Глосарій до плану статистичного спостереження, затверджений наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/metod_poiog/glos.htm
11. Статистичний словник/[О. Г. Осауленко, О. О. Васечко, М. В. Пугачова та ін.], за ред. д-ра держ. упр., проф., член-кор. НАН України О. Г. Осауленка; НТК статистичних досліджень. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2012. – 498 с.
12. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу робочої сили й окремих форм трудової діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2017/22/mp_rs.zip
13. Методика розрахунку системи статистичних ваг для поширення результатів вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності (обстеження робочої сили) на генеральну сукупність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2017/339/m_rssv_ean.zip
14. Методика розрахунку характеристик надійності оцінювання

показників за результатами вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2006/639/metod.htm

15. Методика формування вибірових сукупностей для проведення у 2019-2023 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2018/39/m_fvs_von.zip

16. Резолюция о статистике трудовой деятельности, занятости и недоиспользования рабочей силы на 19-й Международной конференции статистиков труда. Октябрь 2013.

17. ESS Quality Declaration 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/QUALDEC/EN/QUALDEC-EN.PDF